

SUOMEN INVESTEU-OHJELMAN RAHOITUSOSUUKSIEN JA RAHOITUSOSUUS-SOPIMUKSEN HYVÄKSYMINEN**Yleistä**

InvestEU-ohjelman tavoitteena on saada liikkeelle merkittävä määrä yksityistä ja julkista rahoitusta vuosina 2021-2027. InvestEU-rahaston 26,2 miljardin euron budjettitaukoksella pyritään saamaan aikaan yli 372 miljardin euron arvoiset investoinnit Euroopassa. Ohjelman toteuttavat komission kanssa yhteistyössä Euroopan investointipankkiryhmä (EIP), sekä kansalliset rahoituslaitokset.

InvestEU-ohjelman rahoitus- ja investointitoimilla tuetaan Euroopan unionin politiikkatavoitteita. Poliittikatavoitteilla edistetään unionin kilpailukykyä, innovaatioita ja digitalisaatiota, talouden kestävyyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta sekä pääomamarkkinoiden yhdentymistä ja sisämarkkinoiden vahvistumista, mukaan lukien ratkaisut, joilla edistetään kestävästä rahoitusta.

Suomessa InvestEU-ohjelmassa käyttöönotettavalla Euroopan investointirahaston Sustainability Guarantee (kestävyystakuu) -rahoitustuotteella vastataan pk-yritysten rahoituksen saatavuutta koskeviin haasteisiin, erityisesti niiden pyrkiessä edistämään vihreitä investointeja ja vihreää siirtymää, sekä toteutetaan hallituksen 18.2.2022 päättämä lainatakausmalli yksityisten kotitalouksien ja asunto-osakeyhtiöiden ilmastoystävällisten investointien tukemiseksi. Ohjelmalla edistetään siirtymää pois fossiilisista energialähteistä ja toteutetaan osaltaan toimia, joilla vastataan energian hinnan nousuun.

Euroopan investointirahaston arvion mukaan Suomen valtion 100 miljoonan euron rahoitusosuudella (käteisosuus 91,3 miljoonaa euroa sekä valtion takaus 8,7 miljoonaa euroa) saataisiin noin 700 miljoonan euron lainaohjelma suomalaisille rahoituslaitoksille (pankeille), jonka avulla pk-yritykset, asuntoyhtiöt sekä kuluttajat voivat tehdä investointeja, jotka nopeuttavat vihreää siirtymää Suomessa. Suomi saa noin 7-kertaisen vipuvaikutuksen 100 miljoonan euron panostukselleen. Euroopan investointirahasto on tehnyt markkina-analyysin Suomen osalta, jossa oletetaan kysynnän tuotteelle olevan merkittävä.

Uusi takausmalli kohdentuisi esimerkiksi investointeihin, joilla parannetaan merkittävästi rakennusten energiatehokkuutta tai uusitaan lämmitysjärjestelmiä uusiutuvia energiamuotoja, kuten maalämpöä, tuuli- ja aurinkoenergiaa hyödyntäviksi. Takausmalli kohdentuu myös mm. kulkuneuvojen latausinfrastruktuurin rakentamiseen, sähköautojen hankintoihin sekä muihin ympäristöystävällisiin investointeihin.

Osana EU:n alue- ja rakennepoliittikan alueellisen rahoituksen linjauspäätöstä vuosille 2021-2027 talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi 22.3.2021, Euroopan aluekehitysrahaston ja sen kansallisen vastinrahoituksen osuudeksi InvestEU-ohjelmassa yhteensä 31,6 miljoonaa euroa.

Hallitus päätti vuoden 2022 toisen lisätalousarvion käsittelyn yhteydessä toukokuussa, että InvestEU-takausohjelmaa laajennetaan aiemmin päätetystä 50 miljoonasta eurosta

100 miljoonaan euroon. Tämän mahdollistamiseksi vuoden 2022 talousarvioon sisältyvä 35 miljoonan euron InvestEU-ohjelmaa koskeva valtioneuvoston päätös nostettiin 50 miljoonaan euroon. Ohjelman laajentamisen tarkoituksena oli mahdollistaa kotitalouksien ja asunto-osakeyhtiöiden ilmastoystävällisten investointien tukeminen. Ohjelman laajentamisesta mahdollisesti aiheutuvia määräraha-vaikutuksia oli tarkastella niiden täsmennyttyä tulevien vuosien talousarvioiden valmistelun yhteydessä.

Vuoden 2022 toisen lisätalousarvion mukaisesti InvestEU-ohjelmaan osoitettiin työ- ja elinkeinoministeriön sekä ympäristöministeriön rahoitusta siten, että suunnitteilla olevan rahoitusvälineen kokonaisrahoitus on takausvastuineen yhteensä 100 miljoonaa euroa. Rahoituksen kokonaisuuteen liittyvä rahoitusosuuksien sisällöllinen jakauma on työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön EU:n komission ja Euroopan investointirahaston kanssa vuoden 2022 aikana käymien neuvottelujen lopputuloksena täsmennytyt. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on käsitellyt kokonaisuutta / hyväksynyt rahoituksen kokonaisuudelle 30.8.2022.

Sopimusten keskeiset ehdot, hyväksyminen ja allekirjoitus

InvestEU-ohjelman hyödyntäminen räätälöidysti jäsenvaltiossa ja osana alue- ja rakennepoliittikan ohjelmaa edellyttää rahoitusosuussopimuksen¹ allekirjoittamista jäsenvaltion ja Euroopan komission välillä. Rahoitusosuussopimus tulee allekirjoittaa 5.9.2022 mennessä, jolloin 4 kuukauden määräaika Suomen alue- ja rakennepoliittikan ohjelman kumppanuussopimuksen hyväksymisestä (5.5.2022) on kulunut umpeen. Osana rahoitusosuussopimusta jäsenvaltio antaa myös niin sanotun back-to-back -takauksen, jolla jäsenvaltio sitoutuu kattamaan ehdollisen velkansa määrän (valtion takaus). Rahoitusosuussopimuksen ja takaussopimuksen avulla Suomi sitoutuu käyttöön otettavan Sustainability Guarantee -rahoitustuotteen rahoittamiseen ehtoineen. Komissio panee rahoitusosuussopimukset täytäntöön toteutuskumppaneiden kanssa InvestEU asetuksen EU 2021/523 artiklan 10 kohdan 4 ja artiklan 17 mukaisesti.

Rahoitusosuussopimus

Rahoitusosuussopimus (Contribution Agreement, CA) osana jäsenvaltion alue- ja rakennepoliittikan ohjelmaa ehtoineen ja allekirjoitusaikatauluineen perustuu InvestEU asetuksen EU 2021/523 artiklaan 10. Rahoitusosuussopimuksessa sovitaan rahoituksen ehdoista ja maksuista Suomen valtion ja EU:n komission välillä. Rahoitusosuussopimuksessa sovitaan käytettävän rahoitusosuuden määrä ja rahoitusaste sekä syntyvän ehdollisen velan määrä, joka katetaan jäsenvaltion takaussopimuksessa (Back-to-back-guarantee) sovittavalla määrällä.

Rahoituksen kokonaisvastuu Suomen osalta on 100 000 000 euroa. Mikäli tappioita syntyisi yli 100 miljoonaa euroa, tappiot katettaisiin Euroopan investointirahaston varoilla. Mikäli tappiot jäisivät alle 100 miljoonan euron, palautuisivat käyttämättä jääneet varat Suomen valtiolle.

Rahoitusosuussopimus sisältää myös jäsenvaltion strategian (rahoitustuotteen ja sen vähimmäisvipuvaikutuksen, maantieteellisen kattavuuden, hanketyypit, investointikau-

¹ InvestEU-asetuksen (EU) 2021/523 10 artiklan ja yleisasetuksen (EU) 2021/1060 14 artiklan mukaisesti.

den ja soveltuvin osin lopullisten saajien ja kelpoisuusvaatimukset täyttävien rahoituksenvälittäjien ryhmät) sekä ehdotetun toteutuskumppanin. Rahoitusosuussopimus sisältää myös komission vuotuiset raportointivelvoitteet suhteessa jäsenvaltioon.

Takaussopimus

Takaussopimus (Back-to-Back Guarantee) perustuu InvestEU asetuksen EU 2021/523 10 artiklaan. Takaussopimuksella jäsenvaltio kattaa ehdollisen velkansa määrän myöntämällä rahoitukselleen back-to-back-takauksen. Mikäli tappiot ylittäisivät rahoitusosuussopimuksella sovittavan kokonaisuuden (Suomi yhteensä 100 miljoonaa euroa) käteisosuuden määrän, käytettäisiin valtion takausta enintään 8,7 miljoonaa euroa. Takaustusvastuu on voimassa niin kauan, kuin kyseisen jäsenvaltio-osion rahoitus- ja investointitoimet ovat käynnissä. Takaussopimuksen käytöstä sovitaan rahoitusosuussopimuksessa.

Ohjelman hallinnointi ja Sustainability Guarantee -tuote

Suomen valtion ja EU-komission allekirjoittaman rahoitusosuussopimuksen solmimisen jälkeen EU-komissio tekee sopimuksen toteutuskumppanin, Euroopan investointipankkiryhmän kanssa, minkä jälkeen puolestaan toteutuskumppani tekee sopimukset rahoituslaitosten (pankkien) kanssa.

Kestävyystakuu-rahoitustuote on takausohjelma suomalaisille pankeille niiden myöntäessä lainoja investointeihin, joilla parannetaan pk-yritysten edellytyksiä kehittää toimintaansa kohti vihreää siirtymää, sekä asunto-osakeyhtiöille ja kotitalouksille ilmastotoimiin ja vihreään siirtymään liittyviä investointeja varten. Lainan vakuusaste pk-yrityksille olisi 70% ja kotitalouksille ja taloyhtiöille 80%.

Takauksen lisäksi EIP-ryhmä tarjoaa rahoituslaitoksille neuvontaa ja tukea vihreän siirtymän investointien arvioinnissa EU:n kestävän rahoituksen taksonomian mukaisesti². Rahoitustuotteeseen sisältyvän valtiontuen osalta noudatetaan ryhmäpoikkeusasetusta. Suomi tulee tekemään komissiolle ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisen ilmoituksen ennen tuotteen käyttöönottoa.

Taloudelliset vaikutukset

InvestEU –ohjelman hyödyntäminen mahdollistaa valtion vastuiden rajaamisen 100 miljoonaan euroon tilanteessa, jossa koko takaustuotteen koko olisi 700 miljoonaa euroa. EIP-ryhmä ottaisi loppuosuuden vastatakseen mahdollisista luottotappioista.

Suomen ja Euroopan komission välillä solmittavalla sopimuksella 100 miljoonan euron kokonaisuudesta 91 300 000 euroa osoitettaisiin käteisosuutena Euroopan investointirahaston tuotteeseen (Sustainability Guarantee). Yhteensä työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön käteisen rahoituksen osuus vuoden 2022 kolmannessa lisätalousarviossa olisi 59 729 000 euroa. Käteisosuus jaettaisiin valtion budjetissa TEM:n ja YM:n hallinnonalojen välillä, jolloin molempien osuus olisi 45 650 000 euroa.

² Luokittelujärjestelmä, jolla luodaan kriteerit sille, mikä on ilmaston ja ympäristön kannalta kestävää taloudellista toimintaa. Taksonomia-asetus 2020/852 ja sen perusteella annetut tekniset kriteerit.

TEM:n rahoitusosuus koostuu Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osuudesta ja sen kansallisesta vastinrahoituksesta (31 571 000 euroa) sekä TEM:n hallinnonalalta uudelleen kohdennuksena osoitettavasta ja vuoden 2022 kolmannessa lisätalousarviokäsittelyssä esitettävästä 14 079 000 euron lisärahoitusosuudesta.

Ympäristöministeriö maksaa käteisenä rahoitusosuutensa 45 650 000 euroa InvestEU-ohjelman jäsenvaltiokohtaiseen osioon. Määrärahavaltuutta ehdotettaisiin vuoden 2022 kolmanteen lisätalousarvio-esitykseen/vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja se osoitettaisiin ympäristöministeriön momentille 35.20.95. Valtion takausvastuun (VM) määrä tulisi rahoitusosuussopimuksessa olemaan enintään 8,7 miljoonaa euroa (eli 100 miljoonan euron kokonaisrahoituksesta 8,7 %).

Valtion vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa varauduttiin 50 miljoonan euron valtion takausvastuuseen, koska budjettiesityksen ajankohtana ei ollut saatu komissiolta tietoa käteisosuuden ja valtion takausvastuun lopullisista määristä. Neuvotteluiden edetessä käteisosuudeksi määritetty 91,3 miljoonaa euroa perustuu siihen, että noin 700 miljoonan euron lainaportfoliosta 95 prosentin todennäköisyydellä aiheutuvat tappiot yhdessä Euroopan investointirahastolle maksettavan palkkion (noin 5,5 miljoonaa euroa) kanssa ovat enintään 91 300 000 euroa.

Komissio on soveltanut samaa arviointimenetelmää kaikkien jäsenvaltioiden kanssa vastaavassa rahoitustuotteessa. Esimerkiksi Pk-yritysalioiteohjelmassa on vuoden 2020 loppuun mennessä takaajan maksuvelvollisuus realisoitunut 4,6 prosentin osuudessa lainoista³. Luottotappiota on vuoden 2020 toimintakertomuksen 6 mukaisesti syntynyt 9,5 miljoonaa euroa vuoden 2020 loppuun mennessä. Takaushjelman toteuttamiseen varattiin vuosina 2016–2020 yhteensä 40 miljoonaa euroa ja myönnettyjen lainojen yhteenlaskettu summa on noin 425 miljoonaa euroa vuoden 2020 lopussa.

Rahoitusosuussopimuksessa Suomen valtion ja komission välillä sovittaisiin käteisosuuden maksamisesta osissa vuosien 2022- 2027 aikana seuraavasti:

2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
17 689 916	6 940 542	6 940 542	19 909 667	19 909 667	19 909 666	91 300 000

Vuoden 2022 osuus maksettaisiin EAKR varoilla (17 689 916 euroa). Vuoden 2023 ja 2024 osuus maksettaisiin EAKR:n kansallisesta vastinrahoitusosuudesta (6 940 542 euroa ja 6 940 542 euroa). Vuoden 2025 osuus maksettaisiin TEM:n hallinnonalan määrärahoista 14 079 000 euron osalta ja YM hallinnonalan määrärahoista 5 830 667 euron osalta (yhteensä 19 909 667 euroa). Vuoden 2026 (19 909 667 euroa) ja 2027 (19 909 666) osuus maksettaisiin YM hallinnonalan määrärahoista.

Käteismaksuohjelmaan voisi myöhemmin tulla Suomen näkökulmasta edullisia muutoksia, koska komissio on neuvotteluiden aikana tuonut esiin mahdollisuuden keskustella jatkossa siitä, voitaisiinko Suomessa jatkossa soveltaa alhaisempaa, esimerkiksi 80 prosentin todennäköisyyttä 95 prosentin sijaan. Tällöin käteisosuus olisi 64,3 miljoonaa euroa. Sopimuksen allekirjoittamisen aikarajan (5.9.2022) sekä lomakauden vuoksi

³ Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu • Yritykset • 2021:58 Suomen takausohjelma kasvuyritysten rahoituksen saatuuden varmistamiseksi, Arvioinnin loppuraportti.

mahdolliset neuvottelut käytäisiin myöhemmin. Komission päätös käteisosuuden muuttamisesta vaatisi myös komissiossa poliittisen puollon asialle, joten todennäköisyys puollolle on epävarmaa.

Komissio on tekemässä Suomen kanssa rahoitusosuussopimusta aluksi ehdollisena. Rahoitusosuussopimuksen (Contribution Agreement) kohdan 5. mukaisesti komissio hyväksyy, että Suomella ei ole vielä tarvittavaa 100 000 000 euron kokonaisrahoitusta ja, että osoitamme tässä vaiheessa kansallisena rahoitusosuutena olemassa olevan EAKR ja sen kansallisen vastinrahoituksen osuuden 31 571 000 euroa käteisosuutena. Sopimuksen kohdan 5.6 mukaan Suomen ilmoittaessa myöhemmin (eduskunnan hyväksytyä lisätalousarviossa 59 729 000 euron lisävaltuuden) muuttuu sopimus automaattisesti 100 miljoonan euron kokonaisrahoitukseksi. Myös takauksesta astuu aluksi voimaan pienempi osuus 3 008 409 euroa ja takaus nousee lopulliseen arvoonsa 8 700 000 euroa, kokonaisrahoituksen varmistuttua.

Takaushjelmassa Euroopan investointirahasto perii 0,75 prosentin suuruista takauspalkkiota rahoituslaitoksilta (pankeilta) kulloinkin voimassa olevasta ulkona olevasta takausmäärästä. Takauspalkkio jaetaan siten, että EIR:n osuus on 0,35 prosenttia ja Suomen valtion osuus on 0,40 prosenttia. Suomen saamasta takauspalkkiosta maksetaan EIR:lle toteutuskumppanina järjestelystä kuuluva hallinnointipalkkio (yhteensä noin 5,5 miljoonaa euroa) ja sen maksu jakautuu usealle vuodelle takaustuotteen toteutusajalla.

Suomen maksama käteisosuus sijoitetaan matalan riskin joukkovelkakirjalainoihin (keskimääräinen reittaus A-). Käteisosuus sijoitetaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin EU:n yhteisessä varainhoitorahastossa (Common provisioning fund). Raportti vuoden 2021 sijoitustoiminnasta löytyy osoitteesta:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0213>

Käteisosuuden sijoitusten tuotot ja tappiot tulevat Suomen hyväksi.

Rahoituslaitokset myöntävät lainoja pk-yrityksille vuoteen 2026 asti. Lainat voivat olla yli 12 vuoden mittaisia, joten viimeiset lainat päättyvät vuonna 2038 tai tätä myöhemmin, mikäli lainoihin joudutaan myöntämään lyhennysvapaita. Suomen osuutta koskeva rahoitus maksettaisiin osissa vuosien 2022-2027 aikana. 8,7 miljoonan euron valtiontakaus on voimassa siihen saakka, kunnes viimeinen laina/sitoumus on maksettu loppuun. Valtiontakauksen arvioidaan olevan voimassa jopa noin 20 vuotta. Vastaavasti käteisosuus on sidottu siihen saakka, kunnes viimeiset lainat ovat maksettu loppuun. Sen jälkeen varat vapautetaan Suomelle, mikäli niitä ei ole tarvittu käytettäväksi lainoista syntyviin luottotappioihin tai Euroopan investointirahaston palkkioihin.

LIITTEET:

- 1) CONTRIBUTION AGREEMENT BETWEEN THE REPUBLIC OF FINLAND AND THE EUROPEAN UNION (Rahoitusosuussopimus)
- 2) BACK-TO-BACK GUARANTEE ISSUED BY THE REPUBLIC OF FINLAND IN FAVOUR OF THE EUROPEAN UNION (Takaussopimus)
- 3) PRODUCT ELIGIBILITY CRITERIA (Tuettavat kohteet)